

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*
THE PARTICIPATION OF EDUCATIONAL NETWORKS IN SCHOOL
ADMINISTRATION UNDER THE UBON RATCHATHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

อัจฉรา ราชวัง¹, ภัทรฤทัย ลุนสำโรง² และ วิรลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม³

Atchara Ratchawang¹, Patruthai Lunsomrong² and Wiralpath Wongwatkasem³

¹⁻³วิทยาลัยนครราชสีมา

¹⁻³Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: atchara3567@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 4 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 6 พฤษภาคม 2569

Received 17 April 2026; Revised 4 May 2026; Accepted 6 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา 3) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 339 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความ

Citation:

* อัจฉรา ราชวัง, ภัทรฤทัย ลุนสำโรง และ วิรลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2569). การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(3), 984-1003.

Atchara Ratchawang, Patruthai Lunsomrong and Wiralpath Wongwatkasem. (2026). The Participation Of Educational Networks In School Administration Under The Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(3), 984-1003.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

สอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามประสบการณ์ขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ประกอบด้วย ด้านการระดมความคิด ด้านการร่วมวางแผน ด้านการร่วมลงมือปฏิบัติ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, เครือข่ายทางการศึกษา, การบริหารการศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study the participation of educational networks in school administration, 2) compare the level of opinions of personnel regarding the participation of educational networks in school administration, categorized by position, work experience, and school size, and 3) study the guidelines for the participation of educational networks in school administration under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5. The sample group for this research consisted of 339 school administrators and teachers. The research instruments were a 5-level Likert scale questionnaire with a content validity index between 0.80 and 1.00 and a reliability coefficient of 0.87, and a semi-structured interview questionnaire. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research findings revealed that:

1. The overall level of participation of the educational network in school administration within the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5 was high.

2. A comparison of opinions regarding the participation of the educational network in school administration within the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5, categorized by position, showed statistically significant differences at the .05 level. However, when categorized by experience and school size, no significant differences were found overall.

3. Guidelines for the participation of educational networks in school administration under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5 include: brainstorming, collaborative planning, collaborative implementation, collaborative monitoring and evaluation, and shared benefits.

Keywords: Participation, Educational networks, Educational administration

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนในหลายมิติ ทั้งเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดด สังคมที่เชื่อมโยงกันมากขึ้น เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และวัฒนธรรมที่หลากหลายและผสมผสานกันมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ทำให้รูปแบบการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนแปลงจากการเน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิม ไปสู่การพัฒนาทักษะที่หลากหลายและครบถ้วน เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับความท้าทายและโอกาสในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุทธิวรรณ ตันติธรรมาวงศ์, 2560) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) จึงกลายเป็นหลักการสำคัญของการศึกษายุคใหม่ โดยหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของบุคคล ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลก (กฤษพร อยู่สวัสดิ์, 2563) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นแนวทางที่นานาชาติประเทศ รวมถึงประเทศไทย ให้ความสำคัญ เพื่อสร้างคนที่มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ที่จำเป็นต้องพัฒนา ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ (สุทัศน์ สังคะพันธ์, 2557) ระบบการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว ไปสู่การเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และเชื่อมโยงความรู้กับบริบทจริงในสังคมและโลก (ฐิติกาญจน์ อัครตรกุล, 2565) นอกจากนี้ การบริหารจัดการสถานศึกษาจำเป็นต้องเปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง ซึ่งจะช่วยให้ประสิทธิภาพและความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก (อุดม คชินทร, 2562)

ในด้านนโยบายการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562) ได้กำหนดหลักการสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาไทย โดยเน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้สถานศึกษาและชุมชนในพื้นที่มีอำนาจในการบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปมากขึ้น การกระจายอำนาจนี้มีเป้าหมายเพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ภายใต้บริบทของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ตลอดจนเพิ่มความคล่องตัวและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) จึงได้รับการผลักดันอย่างจริงจังในฐานะนวัตกรรมการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจ โดยให้สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักที่มีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการทรัพยากร และการพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาทิ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การติดตาม และการประเมินผลการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา เพราะช่วยให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบริบทของชุมชนได้อย่างแท้จริง เสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

(Accountability) และการยอมรับจากสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566)

การบริหารการศึกษายุคใหม่จึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นเครือข่าย (Network) โดยมุ่งเน้นการระดมทรัพยากร ความรู้ และความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน เครือข่ายทางการศึกษาหมายถึงการรวมกลุ่มของสถานศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานรัฐ เอกชน ชุมชน องค์กรท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาการศึกษา การดำเนินงานของเครือข่ายช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การบริหารเครือข่ายการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ที่ต้องให้บริการประชาชนจำนวนมาก จึงต้องอาศัยความร่วมมือกับเครือข่ายในทุกกระดับ ทั้งบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษายังช่วยให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและองค์ความรู้ การประสานงานอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้ดียิ่งขึ้น การบริหารเครือข่ายที่มีประสิทธิผลควรประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ เช่น การกำหนดเป้าหมายและบทบาทของสมาชิก การวางแผนกลยุทธ์ การสร้างระบบการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูล การส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง รวมถึงการประเมินและพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ (นวพล แก้วสุวรรณ และคณะ, 2565)

สำหรับการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทในทุกกระบวนการของการบริหารงานวิชาการ ตั้งแต่การคิดและตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีระดับการปฏิบัติอยู่ใน

ระดับมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ความรับผิดชอบต่อสังคม และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา (พัฒน์ชัย เทพวงศ์ และคณะ, 2566)

การเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียน เช่น การเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา การร่วมวางแผนและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง (จินตนา รัตนกุล, 2560) นอกจากนี้ ยังช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และทำให้การพัฒนาการศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมจะถูกกำหนดไว้ในกฎหมายและนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติยังพบอุปสรรคหลายประการ เช่น ขาดความเข้าใจในบทบาทของเครือข่าย ขาดการประสานงานที่เป็นระบบ หรือการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ทั่วถึง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษา และเพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ทบทวนวรรณกรรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ให้ความหมายว่า การบริหารและการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เป็น การจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) การจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (All for Education)

จากการรวบรวมความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบของผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาศัย การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิด ประโยชน์สูงสุด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเป้าหมายของหลักสูตรและสถานศึกษา ท่ามกลางบริบทของสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

ชลอ ประยูรโสม (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการบริหารเครือข่ายความร่วมมือโดยรวมอยู่ในระดับน้อย 2) แนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) ด้านการร่วมกันวางแผน โดยการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกันกับภาคีเครือข่าย (2) ด้านการร่วมกันดำเนินงาน โดยสร้างระบบการสื่อสารที่รวดเร็วและทั่วถึง (3) ด้านการร่วมกันตรวจสอบ โดยมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และ (4) ด้านการร่วมกันปรับปรุงแก้ไข โดยนำผลการประเมินมาพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจให้กับสมาชิกเครือข่าย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

กิตติภัทร ไพศาลวัฒนา (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาตามหลักทางสายกลางของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาตามหลักทางสายกลางของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาตามหลัก

ทางสายกลางของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน (ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผิดชอบ) และ 4) การประยุกต์ใช้หลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) 3) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครู ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 323 คน และครู จำนวน 2,560 คนรวมเป็น จำนวน 2,883 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5, 2568)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครู ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 339 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Eayle W. Morgan, 1970) โดยได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีผลงานดีเด่นในด้านการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาใน จำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีคำถามเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขออนุญาตจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมา ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า โดยผู้ตอบจะได้รับคำถามเช่นเดียวกัน และในลำดับขั้นตอนเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ถามถามได้ตรงประเด็นที่ต้องการไม่ออกนอกเรื่อง ไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ และข้อมูลที่ได้รับสามารถนำมาประมวลผลได้ โดยมีขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังนี้

4.1 กำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ 15-20 นาที และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

4.2 เตรียมอุปกรณ์จัดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์

4.3 แนะนำตัวเอง และสร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง

4.4 บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และขออนุญาตจับบันทึกหรือใช้เครื่องมือบันทึกเสียงจากผู้รับการสัมภาษณ์

4.5 ป้อนคำถามเหมาะสมกับเวลา และทำการบันทึกหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จ

4.6 ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 136 -143) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe' method)

5. วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่
 - 1.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
 - 1.2 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค
2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 2.1 ความถี่ (Frequency)
 - 2.2 ร้อยละ (Percentage)
 - 2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 136 -143)
 - 3.1 t- test แบบ Independent samples
 - 3.2 F- test แบบ One way ANOVA และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' method)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

ด้านการร่วมลงมือ รองลงมาคือ ด้านการร่วมวางแผน ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ด้านการระดมความคิด ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมแตกต่างกัน และในรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการระดมความคิด ด้านการร่วมวางแผนด้านการร่วมลงมือปฏิบัติ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล นอกนั้นไม่แตกต่าง จำแนกตามประสบการณ์ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และรายด้านแตกต่างกันในด้านการระดมความคิด และด้านการร่วมวางแผน

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการระดมความคิด 2) ด้านการร่วมวางแผน 3) ด้านการร่วมลงมือปฏิบัติ 4) ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล 5) ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการร่วมลงมือ รองลงมาคือ ด้านการร่วมวางแผน ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ด้านการระดมความคิด ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล ทั้งนี้อาจเนื่องจาก สถานศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการขอความช่วยเหลือเชิงปฏิบัติการและการระดมทรัพยากรจากเครือข่ายเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็ว แต่ยังขาดกลไกที่ชัดเจนในการดึงเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในเชิงลึกอย่างการกำกับดูแลและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ์ บุญเป็ง (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาจอมทอง สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาจอมทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการร่วมปฏิบัติการ รองลงมาคือ ด้านการร่วมตัดสินใจ และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ตามลำดับ และสอดคล้องกับ อรุณศรี จันทรทรง (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางในการพัฒนาควรมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน พัฒนาระบบการสื่อสารสารสนเทศ และสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมแตกต่างกัน และในรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการระดมความคิด ด้านการร่วมวางแผนด้านการร่วมลงมือปฏิบัติ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล นอกนั้น ไม่แตกต่าง ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในตำแหน่งต่างกัน มีบทบาท ความรับผิดชอบ และการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศในการบริหารเครือข่ายที่ต่างกัน ทำให้มองเห็นโอกาสและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในมุมมองที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ บัญเป้ง (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาจอมทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาจอมทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยรวมไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 จำแนกตามประสบการณ์ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัจจุบันสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มีมาตรฐานและแนวปฏิบัติในการดึงเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมที่เป็นระบบเดียวกัน ทำให้บุคลากรไม่ว่าจะมีประสบการณ์มากหรือน้อยต่างได้รับทัศนคติและการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานร่วมกับชุมชนที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศธร ศรีสมบัติ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า หากสถานศึกษามีวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Common Goals) ที่ชัดเจน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์จะไม่มีผลต่อระดับการดำเนินงานเครือข่าย

2.3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และรายค่ายแตกต่างกันในด้านการระดมความคิด และด้านการร่วมวางแผน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กมีโครงสร้างการบริหารและจำนวนภาคีเครือข่ายที่ต่างกัน โรงเรียนขนาดเล็กอาจมีความคล่องตัวในการระดมความคิดกับชุมชนได้ใกล้ชิดกว่า ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีระบบคณะกรรมการที่ซับซ้อนกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ์ บุญเป็ง (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา จอมทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา จอมทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยรวมไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

3.1. ด้านการระดมความคิด จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีแนวทางการมีส่วนร่วม ด้านการระดมความคิด ได้แก่ 1) เปิดเวทีประชุมหรือเวทีเสวนาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่ายได้แสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ 2) จัดให้มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การประชุมออนไลน์ แบบสอบถาม หรือกล่องรับความคิดเห็น เพื่อเปิดโอกาสให้เครือข่ายเสนอแนวคิด 3)

ส่งเสริมให้เครือข่ายร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและชุมชนในบริบทพื้นที่

- 4) เชิญผู้แทนเครือข่ายเข้าร่วมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อร่วมเสนอแนะแนวทางการบริหาร
- 5) สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียน
- 6) นำข้อเสนอแนะจากเครือข่ายมาประกอบการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา
- 7) สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมที่เปิดกว้าง โปร่งใส และเคารพความคิดเห็นที่หลากหลาย ทั้งนี้เนื่องจาก การสร้างช่องทางสื่อสารที่หลากหลายจะช่วยลดอุปสรรคและสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างในการเสนอแนะแนวทางพัฒนา

3.2 ด้านการร่วมวางแผน จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีแนวทางการมีส่วนร่วม ด้านการร่วมวางแผน ได้แก่ 1) เปิดโอกาสให้เครือข่ายทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา 2) เชิญเครือข่ายร่วมวางแผนโครงการหรือกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน 3) ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา 4) ส่งเสริมให้เครือข่ายมีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนงาน 5) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เครือข่ายมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) รับฟังข้อเสนอแนะจากเครือข่ายเพื่อนำมาปรับปรุงแผนงานให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ 7) สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและเครือข่ายเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานตามแผน ทั้งนี้เนื่องจาก การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันตั้งแต่ต้นจะสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership) ให้กับเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลอ ประยูรโฮม (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) ด้านการร่วมกันวางแผน โดยการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกันกับภาคีเครือข่าย (2) ด้านการร่วมกันดำเนินงาน โดยสร้างระบบการสื่อสารที่รวดเร็วและทั่วถึง (3) ด้านการร่วมกันตรวจสอบ โดยมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และ (4) ด้านการร่วมกันปรับปรุงแก้ไข โดยนำผลการประเมินมาพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจให้กับสมาชิกเครือข่าย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

3.3 ด้านการร่วมลงมือปฏิบัติ จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีแนวทางการมีส่วนร่วม ด้านการร่วมลงมือปฏิบัติ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้เครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) เปิดโอกาสให้ชุมชนและภาคเอกชนสนับสนุนทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) สนับสนุนการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น กิจกรรมจิตอาสาและกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) ประสานเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมและการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานทั้งในและนอกสถานศึกษา 6) จัดระบบการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 7) สนับสนุนให้เครือข่ายมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจาก การใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการและทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนได้ดีกว่าการทำงานโดยโรงเรียนเพียงลำพัง

3.4 ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีแนวทางการมีส่วนร่วม ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล ได้แก่ 1) เปิดโอกาสให้เครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษา 2) เชิญผู้แทนเครือข่ายร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ 3) จัดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานแก่เครือข่ายอย่างสม่ำเสมอและโปร่งใส 4) รับฟังข้อเสนอแนะจากเครือข่ายเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารสถานศึกษา 5) ใช้ข้อมูลจากการประเมินร่วมกันในการวางแผนพัฒนาในรอบถัดไป 6) ส่งเสริมให้เครือข่ายมีบทบาทในการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด 7) สร้างระบบการติดตามและประเมินผลที่เปิดเผย ตรวจสอบได้ และยึดหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้เนื่องจาก ระบบการติดตามที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาลจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณศรี จันทรทรง (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยุธยา

วิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางในการพัฒนาควรมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน พัฒนาระบบการสื่อสารสารสนเทศ และสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม 2) รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ (1) หลักการของรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) กลไกการดำเนินงาน (4) กระบวนการดำเนินงาน (P-D-C-A) และ (5) เงื่อนไขความสำเร็จ 3) ผลการประเมินรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

3.5 ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีแนวทางการมีส่วนร่วม ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้สถานศึกษาและเครือข่ายได้รับประโยชน์ร่วมกันจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3) สนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทในการใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม 4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการเรียนรู้ที่หลากหลายจากเครือข่ายภายนอก 5) พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษา 6) สร้างความภาคภูมิใจและความเป็นเจ้าของร่วมกันในการพัฒนาสถานศึกษา 7) เสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของเครือข่ายทางการศึกษาในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อทุกฝ่ายเห็นคุณค่าและผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนและชุมชน จะนำไปสู่ความยั่งยืนของเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติภัทร ไพศาลวัฒนา (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาตามหลักทางสายกลางของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาตามหลักทางสายกลางของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาตามหลักทางสายกลางของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน (ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผิดชอบ) และ 4) การประยุกต์ใช้หลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) 3) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามประสบการณ์ขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ประกอบด้วย ด้านการระดมความคิด ด้านการร่วมวางแผน ด้านการร่วมลงมือปฏิบัติ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ 1. ผู้บริหารสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2. สถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษา 3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กฤษพร อยู่สวัสดิ์. (2563). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา* (ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565*. กระทรวงศึกษาธิการ.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567–2568*. ศธ.360 องค์ศ.
- กิตติภัทร ไพศาลวัฒนา. (2567). รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาตามหลักทางสายกลางของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดกระบี่. *Propulsion Technology*, 3(2), 79-91.
- จินตนา รัตนกุล. (2560). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลอ ประยูรโสม และวันดี เกษมสุข. (2564). แนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*, 4(2), 1-15.
- นวล แก้วสุวรรณ, สุพล บุญเพ็ง และ วิโรจน์ สารรัตน์. (2565). องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการศึกษา*, 5(2), 120-135
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พงศธร ศรีสมบัติ และพิมพ์พรณ สุริโย. (2565). การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. *วารสารสิทธิมนุษยชน*, 23(2), 267-279.
- พัฒนชัย เทพวงศ์, นุชรัตน์ นุชประยูร และ สุรเชษฐ์ วิศวธีรานนท์. (2566). การศึกษาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 8(1), 45-60.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาและการนำไปใช้พัฒนาการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สุทัศน์ สังคะพันธ์. (2557). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุทิวรรณ ตันติรจนาวงศ์. (2560). ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 114-130.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. (2568). รายงานประจำปี 2568 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. อุบลราชธานี: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- อรุณศรี จันทร์ทรง. (2562). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- อนรรักษ์ บุญเป็ง, ทศนีย์ บุญมาภิ และจรรยา ยอดอุโมงค์. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาจอมทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6. วารสารการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 7(1), 95-104.
- อุดม คชินทร. (2562). การบริหารสถานศึกษาเชิงรุกและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนสังคม. กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.